INSPEKTIONEN FÖR SOCIALFÖRSÄKRINGEN

Granskningsplan 2017

Dnr 2017-0016

INSPEKTIONEN FÖR SOCIALFÖRSÄKRINGEN

Granskningsplan 2017

Dnr 2017-0016

En rapport från Inspektionen för socialförsäkringen

Stockholm 2017

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har till uppgift att genom systemtillsyn och effektivitetsgranskning värna rättssäkerheten och effektiviteten inom socialförsäkringsområdet.

Systemtillsyn innebär att granska om regelverket tillämpas korrekt och enhetligt. Effektivitetsgranskning innebär att granska om en verksamhet fungerar effektivt med utgångspunkt i det statliga åtagandet.

Publikationen kan läsas online, laddas ner och beställas på www.inspsf.se

© Inspektionen för socialförsäkringen
Tryckt av Elanders Sverige AB
Stockholm 2017

ISBN: 978-91-88098-53-5

Innehåll

Generaldirektörens förord 7
1 Utgångspunkter för ISF:s tillsyn och granskning 9
1.1 ISF:s uppdrag 9
ISF:s verktyg – systemtillsyn och effektivitetsgranskning 10
1.1.1 Rättssäkerhet 10
1.1.2 Effektivitet 11
Administrativ effektivitet 11
Samhällseffekter 12
1.2 Det är värdefullt att granskning av rättssäkerhet och effektivitet bedrivs samlat 12
2 Inriktningen av verksamheten under 2017 15
3 Övergripande granskningar 19
3.1 Pågående granskningar 19
Effektiviteten i socialförsäkringsadministrationen 19
Försäkringskassans effektivitet och produktivitet – en tillämpning av DEA-metoden 20
Försäkringskassans processföring 20
Informationsgivning vid gränsöverskridande situationer 21
Professionellt medarbetarskap 22
Registervård och informationskvalitet 22

3.2 Planerade granskningar 23
Kontroller vid gränsöverskridande situationer 23
Uppföljning av Försäkringskassans arbete med riktade kontroller 23
Uppföljning av Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens kvalitetsutvecklingsmodell..... 24
4 Förmåner till barn och familjer 25
4.1 Pågående granskningar 25
Påverkas föräldrars ställning på arbetsmarknaden av förändringar i föräldrapenningens grundnivå?..... 25
Föräldrapenninguttag före och efter separation 26
4.2 Planerade granskningar 26
Underhållsstöd i utlandsärenden..... 26
Uppföljning av 2016 års reform om underhållsbidrag och underhållsskyldighet 27
Försäkringskassans handläggning av familjeförmåner inom EU 28
Pappors föräldrapenning – en utvärdering av ”dubbeldagarna” 28
5 Förmåner till personer med funktionsnedsättning..... 29
5.1 Pågående granskningar 29
Uppföljning av nya regler för personlig assistans och assistansersättning..... 29
5.2 Planerade granskningar 30
Analys av assistansmarkanden 30
6 Tandvårdsförmåner 31
6.1 Pågående granskningar 31
Tandvård för unga vuxna..... 31

7 Ohälsorelaterade förmåner ... 33
7.1 Pågående granskningar ... 33
Vad betyder handläggarskapet för sjukförsäkringen? ... 33
Samspelet mellan den offentliga sjukförsäkringen och den kollektivavtalade sjukförsäkringen ... 34
Aktivitetsersättning ... 34
Förändringar i hälsoläget för kvinnor och män i åldrarna 60–80 år – en framtidsspaning ... 34
Kvaliteten i bedömningarna vid 90 och 180 dagar i rehabiliteringskedjan ... 35
7.2 Planerade granskningar ... 36
Utvärdering av samordningsförbundens verksamhet ... 36
Utvärdering av steglös avräkning vid sjukersättning ... 36
Ökad kunskap om social problematik i samband med sjukskrivningar ... 36
Läkares sjukskrivning av kvinnor och män med hjärtsjukdom ... 37
8 Pensioner och pensionsrelaterade förmåner ... 39
8.1 Pågående granskningar ... 39
Effekter av uttag av tidsbegränsade tjänstepensioner ... 39
Skillnader och spridning i pensionsutfall för kvinnor och män ... 40
Barnpension och efterlevandestöd ... 40
9 Sammanställning ... 43

Generaldirektörens förord

I denna granskningsplan presenterar Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) den huvudsakliga inriktningen som myndighetens tillsyn och granskning kommer att ha under det kommande året. I planen finns både aktiviteter som påbörjades förra året och sådana som är tänkta att påbörjas under 2017. På motsvarande sätt kommer rapporteringen i vissa fall att ske under 2017, och i andra fall senare.

En förhållandevis stor andel – större än någonsin tidigare – av det planerade arbetet utgörs av regeringsuppdrag. Det speglar både regeringens behov av och förtroende för den kunskap som ISF, med sin unika kombination av olika vetenskapliga kompetenser och praktiska kunnande, kan leverera. Vetskapen om att den kunskap som produceras efterfrågas och kommer till direkt användning i utformandet av framtidens socialförsäkring är – i ordets positiva bemärkelse – en utmaning.

En annan utmaning är det faktum att ISF:s medarbetare är efterfrågade på arbetsmarknaden, inte minst i utredningsuppdrag för Regeringskansliets räkning. Det är positivt, men utgör en utmaning för en liten expertmyndighet där varje medarbetare har en unik kompetens. Årets planerade granskningar är beroende av de medarbetare som finns på myndigheten, och myndighetens planerade arbete påverkas direkt av den personalomsättning som är oundviklig på en arbetsplats med efterfrågade medarbetare.

Årets granskningsplan inleds med en beskrivning av utgångspunkterna för ISF:s tillsyn och granskning. Därefter följer en beskrivning av verksamhetens inriktning under 2017. I kapitel 3–8 presenteras

pågående och kommande granskningar inom olika förmånsområden. Avslutningsvis presenteras en övergripande sammanställning av samtliga insatser, indelade efter rättssäkerhet och effektivitet.

Stockholm i januari 2017

Maria Hemström-Hemmingsson
Generaldirektör

1 Utgångspunkter för ISF:s tillsyn och granskning

1.1 ISF:s uppdrag

Inspektionen för socialförsäkringens (ISF) har till uppgift att värna *rättssäkerheten* och *effektiviteten* inom socialförsäkringsområdet.[1]

Socialförsäkringen är en central del av det svenska välfärdssystemet. Socialförsäkringssystemet består av nästan 50 olika förmåner och är av stor betydelse för många människors personliga och ekonomiska situation, genom att det ökar den ekonomiska tryggheten i olika livssituationer som föräldraskap, sjukdom och ålderdom. Samtidigt medför socialförsäkringssystemet stora kostnader för samhället – det står för en tredjedel av de statliga utgifterna och omsluter mer än 500 miljarder kronor. Det innebär att det är viktigt för både enskilda medborgare och för samhället i stort att socialförsäkringssystemet fungerar som avsett.

En utmaning är att socialförsäkringssystemet ständigt förändras och utvecklas. Alla förändringar får dock inte avsedd effekt. Tillämpningen av reglerna för en förmån kan variera mellan olika handläggare eller delar av Sverige. Bristfällig eller svårbegriplig information kan göra att medborgare går miste om en förmån som de har rätt till eller fattar mindre välgrundade beslut om exempelvis sparande eller förvärvsarbete. Handläggningstider för förmåner kan bli långa och effektiviseringar och besparingar kan bli mindre än förväntat eller helt utebli. Sammantaget innebär detta att det är viktigt att följa upp, granska och utvärdera socialförsäkringssystemet i dess olika delar, så att eventuella brister upptäcks och rättas till. Detta är ISF:s uppgift.

[1] 1 § förordning (2009:602) med instruktion för Inspektionen för socialförsäkringen (instruktionen).

I uppdraget ingår att granska den verksamhet som bedrivs av de myndigheter som administrerar socialförsäkringen, nämligen Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten[2] och Skatteverket (i de delar som avser beslut om pensionsgrundande inkomst). ISF kan också granska den verksamhet som bedrivs av andra aktörer när den gränsar till socialförsäkringsområdet. Dessutom kan ISF granska samverkansinsatser som har anknytning till socialförsäkringsområdet.[3]

ISF har inrättats för att det ska finnas en extern granskning av och tillsyn över socialförsäkringsområdet. Myndighetens medarbetare har sammantaget en kombination av generalist- och specialistkompetens som ger goda förutsättningar att bevaka hela den svenska socialförsäkringen och relevanta gränsområden.

ISF:s verktyg – systemtillsyn och effektivitetsgranskning

ISF verktyg för att granska socialförsäkringssystemet är systemtillsyn och effektivitetsgranskning.

Systemtillsyn är granskning av om tillsynsobjektets egna system för styrning och kontroll säkerställer en korrekt och enhetlig tillämpning av det regelverk som tillsynsobjektet ska tillämpa.[4]

Effektivitetsgranskning är granskning av om tillsynsobjektets verksamhet fungerar effektivt med utgångspunkt i det statliga åtagandet.[5]

Något förenklat kan man säga att systemtillsyn i huvudsak är inriktad på rättssäkerhet medan effektivitetsgranskning fokuserar på effektiviteten hos den granskade verksamheten och de effekter olika delar av socialförsäkringssystemet har på samhället.

1.1.1 Rättssäkerhet

Rättssäkerhet är ett komplext begrepp som rymmer flera olika dimensioner. Centralt för rättssäkerheten är att de beslut som fattas är både materiellt och formellt riktiga. För att ett beslut ska kunna bli materiellt riktigt krävs att det finns tillräckligt klara och tydliga regler och

[2] ISF ska dock inte granska den del av Pensionsmyndighetens verksamhet som står under Finansinspektionens tillsyn, se 2 § 2 instruktionen.
[3] 2 och 3§§ instruktionen.
[4] 1 § instruktionen.
[5] 1 § instruktionen.

att dessa regler tillämpas på ett korrekt sätt och på sakliga grunder utan hänsyn till några ovidkommande faktorer. I ett rättssäkert system måste det vara möjligt för den enskilda att förutse vilket beslut som kommer att fattas. Det är också väsentligt att lika fall bedöms lika.

Den formella rättssäkerheten rör framför allt förfarandet vid handläggning och beslutsfattande. Den syftar till att den enskilda ska ges möjlighet att ta tillvara sina intressen. Den enskilda måste till exempel få möjlighet att föra fram sina argument i saken och få insyn i vilket underlag som har tillförts ärendet från någon annan än hen själv. Myndigheten måste också motivera sitt beslut på ett tydligt och begripligt sätt så att den enskilda förstår hur myndigheten har resonerat, bland annat för att den enskilda ska kunna ta ställning till om hen har anledning att överklaga beslutet.

1.1.2 Effektivitet

Effektivitet kan delas upp i två kategorier – administrativ effektivitet och effektivitet som ett mått på de effekter som regelverket och myndigheternas agerande får i samhället.

Administrativ effektivitet

Den administrativa effektiviteten handlar framför allt om hur en organisation använder sina resurser och hur den uppnår målen med sin verksamhet. Granskningar av administrativ effektivitet fokuserar ofta på vad en viss förmån kostar att administrera, om hantering och kostnader skiljer sig mellan olika kontor inom en myndighet och om de administrativa kostnaderna kan minskas utan att kvaliteten blir lidande.

Den administrativa effektiviteten kan påverkas av hur långa handläggningstiderna är, hur ärendehanteringen inom den ansvariga myndigheten är organiserad eller hur beslutsstödet för handläggarna är utformat, liksom hur myndighetens arbete med kontroller för att förhindra felaktiga utbetalningar är utformat.

Ofta måste också vissa kvalitetsaspekter som har betydelse för rättssäkerheten, som exempelvis lagenlighet och likformighet, beaktas vid granskningar av den administrativa effektiviteten för att säkerställa att en kostnadsminskning inte sker på bekostnad av sänkt kvalitet i handläggning eller beslut.

Samhällseffekter

Definitionen av effektivitetsgranskning i ISF:s instruktion tar sin utgångspunkt i det statliga åtagandet. En viktig del i ISF:s granskning är därför att utvärdera vilka effekter – såväl avsedda som inte avsedda – som olika delar av socialförsäkringen ger upphov till.

Det statliga åtagandet avser de effekter som uppnås när socialförsäkringsförmåner och andra åtgärder når olika mottagare, till exempel barnfamiljer, personer med funktionsnedsättning och långtidssjukskrivna. En viss förmån kan både handläggas administrativt effektivt och vara träffsäker men ändå brista i effektivitet genom att de politiska mål som förmånen är tänkt att åstadkomma inte uppnås.

1.2 Det är värdefullt att granskning av rättssäkerhet och effektivitet bedrivs samlat

I praktiken granskar ISF ofta rättsäkerhetsfrågor och frågor som rör den administrativa effektiviteten tillsammans. Rättssäkerhetsfrågor och olika effektivitetsaspekter har nämligen nära beröringspunkter och är i praktiken ofta svåra att separera. För att en verksamhet ska anses vara administrativt effektiv krävs till exempel att handläggningen håller en hög kvalitet. Ett av de främsta måtten på kvaliteten i handläggningen är just om den är rättssäker. Omvänt kan rättssäkerheten påverkas av den administrativa effektiviteten. Exempelvis kan en handläggning som är ineffektiv genom att den leder till långa handläggningstider inverka negativt på rättssäkerheten.

Även myndigheternas arbete för att motverka felaktiga utbetalningar har både rättsäkerhets- och effektivitetsaspekter. Att de ansvariga myndigheterna på socialförsäkringsområdet säkerställer att förmåner betalas ut med rätt belopp till de mottagare som har rätt till dem är en rättssäkerhetsfråga. Men i myndigheternas uppdrag ligger också att de ska se till att använda handläggningsrutiner och inrätta kontroller av olika slag som leder till väl avvägda och väl använda administrativa resurser. I stor utsträckning används också samma metoder vid granskningar av rättssäkerhet och administrativ effektivitet, framförallt genomgångar av författningar och styrande dokument, intervjuer samt granskningar av ärendeakter.

Det finns beröringspunkter även mellan rättsäkerhet och effektivitet i form av effekter av den förda politiken för samhället och medborgarna. Tolkningen av om beslut är materiellt riktiga görs med utgångspunkt från lagstiftarens intentioner, vilket innebär att frågan om huruvida reglerna och tolkningen av dem leder till avsedda effekter handlar både om effektivitet och om rättssäkerhet. Genom att exempelvis genomföra effektutvärderingar i samspel med granskningar som är inriktade på rättssäkerhet och administrativ effektivitet blir det också möjligt att undersöka de bakomliggande orsakerna om de effekter som lagstiftaren eller ansvariga myndigheter velat åstadkomma inte uppnås. Att de avsedda effekterna inte uppnås kan till exempel bero på att det finns brister i förmånssystemets utformning eller i implementeringen av reglerna, att omvärlden har förändrats eller att systemet samverkar med andra system på ett sätt som påverkar mottagarnas incitament på ett icke förutsett sätt.

Sammanfattningsvis har det ett stort värde att rättssäkerhets- och effektivitetsfrågor kan granskas samlat. Granskningar av rättssäkerhetsfrågor kan också ge uppslag till granskningar av effektivitetsfrågor och vice versa.

Flera av de tillsyns- och granskningsinsatser som presenteras i kapitel 3–8 har inslag av såväl rättssäkerhets- som effektivitetsaspekter.

2 Inriktningen av verksamheten under 2017

Några av de tillsyns- och granskningsinsatser som redovisas i denna granskningsplan är regeringsuppdrag som löper sedan tidigare år. Ytterligare tio regeringsuppdrag har tillkommit i myndighetens regleringsbrev för 2017 eller i särskilda uppdrag under slutet av 2016. Det innebär att 14 av ISF:s granskningar under 2017 är regeringsuppdrag, vilket är mer än något tidigare år. Majoriteten av de 32 granskningar som finns med i denna granskningsplan är dock, liksom tidigare år, egeninitierade.

Vid urvalet av egeninitierade tillsyns- och granskningsinsatser utgår ISF framför allt från vikt och relevans. Frågor kan bedömas som viktiga eller betydelsefulla ur en rad olika synvinklar. En granskning kan vara viktig att genomföra ur ett rättssäkerhetsperspektiv, till exempel för att kontrollera att rättstillämpningen på ett visst område är likformig och lagenlig. En granskning kan också vara motiverad ur ett ekonomiskt perspektiv, till exempel för att den berör stora förmånssystem, för att resurser som använts inte gett avsedd effekt eller för att felaktigheter i handläggningen ger upphov till kostnader. Andra frågor kan vara viktiga för att de påverkar tilltron till socialförsäkringen eller socialförsäkrings administration, eller för att de är principiellt viktiga. Kravet på relevans tar främst sikte på att resultatet av tillsyns- eller granskningsinsatsen ska kunna bidra till att utveckla administrationen, regelverket eller det allmänna kunskapsläget inom socialförsäkringsområdet.

Ambitionen är att ISF:s granskning och tillsyn ska täcka in hela socialförsäkringsområdet och även gränsområdena mot socialförsäkringsområdet, samverkansaktiviteter och annat som är av betydelse för hur socialförsäkringen fungerar. ISF har ett brett mandat, vilket innebär att det inte finns någon möjlighet att under ett enskilt år täcka

hela ansvarsområdet. Vid urvalet av egeninitierade insatser tas därför hänsyn till att myndigheten på längre sikt ska kunna granska flertalet områden och förmåner inom socialförsäkringsområdet med viss regelbundenhet, parallellt med ambitionen att granska det som för närvarande är mest angelägna att granska.

Inför framtagandet av 2015 års granskningsplan identifierades tre fokusområden där ISF bedömde att det var särskilt angeläget att initiera granskningar:

- Myndigheternas användning av det bedömningsutrymme som ofta finns i lagstiftningen.
- Myndigheternas arbete med kontroller.
- Samspelet mellan socialförsäkringen och en förändrad arbetsmarknad.

Dessa områden kommer även under 2017 att utgöra viktiga utgångspunkter i ISF:s verksamhet.

När det gäller myndigheternas användning av bedömningsutrymmet i lagstiftningen publicerade ISF under 2016 en rapport som hade särskilt fokus på detta tema, *Att använda lagens bedömningsutrymme.*[6] Socialförsäkringslagstiftningen är (liksom annan lagstiftning) ofta oprecis, vilket kan bero på att lagstiftaren medvetet velat göra det möjligt att ta hänsyn till omständigheter i det enskilda fallet så att utfallet ska överensstämma med de syften som förmånen är tänkt att fylla. Det bedömningsutrymme som därigenom lämnas till myndigheterna kan få stor inverkan både på försäkringsutfallet för de försäkrade och för statens kostnader för socialförsäkringen. Ett bedömningsutrymme innebär också en utmaning för myndigheterna när det gäller i vilken utsträckning och på vilket sätt de kan och bör styra tillämpningen. Flera av de granskningar som finns med i denna granskningsplan berör myndigheternas användning av bedömningsutrymme i lagstiftningen: *Försäkringskassans processföring* och *Professionellt medarbetarskap* under avsnitt 3.1, *Underhållsstöd i utlandsärenden* och *Försäkringskassans handläggning av familjeförmåner* under avsnitt 4.2 samt *Vad betyder handläggarskapet för sjukförsäkringen?* och *Aktivitetsersättning* under avsnitt 7.1.

[6] ISF Kommenterar 2016:1.

Granskningar av myndigheternas arbete med kontroller kommer även under 2017 att utgöra en central del av ISF:s arbete. Myndigheterna på socialförsäkringsområdet ska betala ut socialförsäkringsförmåner till dem som är berättigade till förmånerna. Med uppgiften följer ett ansvar för att se till att förmåner inte betalas ut med för höga eller låga belopp eller till personer som inte är berättigade till dem. Resurserna för kontroller är dock begränsade och det är viktigt att de prioriterar de kontroller som är så effektiva som möjligt. Om kontrollerna fångar rätt ärenden och kontrollerna i sig är effektiva kan det innebära stora besparingar för statens utgifter för socialförsäkringen. Att myndigheterna kan förhindra att förmåner betalas ut felaktigt är också viktigt för förtroendet för socialförsäkringen. Två granskningar som finns med i denna granskningsplan kommer att särskilt beröra kontrollfrågor: se *Kontroller vid gränsöverskridande situationer* och *Uppföljning av Försäkringskassans arbete med riktade kontroller* under avsnitt 3.2.

Samspelet mellan socialförsäkringen och en förändrad arbetsmarknad är också ett område som ISF kommer att arbeta med under 2017. Beroende på vilka anställningsförhållanden som den enskilde har kan det skydd som socialförsäkringen ger se olika ut. Frågor med anknytning detta område kommer bland annat att beröras i granskningarna *Påverkas föräldrars ställning på arbetsmarknaden av förändringar i föräldrapenningens grundnivå?* under avsnitt 4.1 och *Samspelet mellan den offentliga sjukförsäkringen och den kollektivavtalade sjukförsäkringen* under avsnitt 7.1.

Utöver dessa tre områden är det ett större fokus än tidigare på internationella socialförsäkringsfrågor i årets granskningsplan. Med den ökande rörligheten, både inom och utanför EU, följer en rad frågor om i vilka situationer människor som rör sig över Sveriges gränser ska omfattas av svensk socialförsäkring. Det gäller både hur myndigheterna ska arbeta med att informera om vilka regler som gäller i olika situationer, hur myndigheterna ska göra bedömningar av rätten till förmåner och hur de ska arbeta med kontroller. I årets granskningsplan är det fem projekt som på olika sätt berör frågor med en internationell anknytning: *Informationsgivning vid gränsöverskridande situationer* under avsnitt 3.1, *Kontroller vid gränsöverskridande situationer* under avsnitt 3.2 och *Underhållsstöd i utlandsärenden* och *Försäkringskassans handläggning av familjeförmåner inom EU* under 4.2 och *Barnpension och efterlevandestöd* under avsnitt 8.1.

Slutligen kan också nämnas att ISF i regleringsbrevet för 2016 fick i uppdrag av regeringen att jämställdhetsintegrera myndighetens verksamhet. ISF har under året redovisat en plan för hur myndigheten avser att utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering under 2017 och 2018.[7] ISF har fastställt ett övergripande mål för myndighetens jämställdhetsarbete: ISF ska bidra till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen genom att i de besluts- och kunskapsunderlag som myndigheten tar fram identifiera och synliggöra de jämställdhetsproblem som finns på socialförsäkringsområdet och lämna förslag om vad man kan göra åt problemen. Under 2017 kommer det finnas ett tydligt jämställdhetsfokus i flera granskningar: *Kontroller vid gränsöverskridande situationer* under avsnitt 3.2, *Utvärdering av steglös avräkning vid sjukersättning, Förändringar i hälolaget för kvinnor och män i åldrarna 60 –80 år – en framtidsspaning, Läkares sjukskrivning av kvinnor och män med hjärtsjukdom* under avsnitt 7.2 och *Effekter av uttag av tidsbegränsade tjänstepensioner* under avsnitt 8.1.

[7] Plan för jämställdhetsintregrering 2016–18, dnr. 2016-0148.

3 Övergripande granskningar

Med övergripande granskningar avses granskningar som omfattar flera förmånsområden eller som inte handlar om ett visst förmånsområde.

3.1 Pågående granskningar

Effektiviteten i socialförsäkringsadministrationen

ISF följer kontinuerligt hur effektiviteten i socialförsäkringsadministrationen utvecklas. En effektiv administration kännetecknas av att myndigheternas prestationer håller en hög kvalitet samtidigt som de produceras till en låg kostnad. Med hög kvalitet menas bland annat att besluten är korrekta, att de försäkrade får beslut och utbetalningar i rimlig tid och att de bemöts på ett bra sätt.

ISF har publicerat rapporter som *Effektiviteten i socialförsäkringsadministrationen 2003–2010*[8], som omfattade både Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens verksamhet och *Produktivitet och kvalitet i socialförsäkringens administration 2005–2014*[9], som även inkluderade AP-fonderna och administrationen inom premiepensionsfonderna. Sedan 2012 har ISF också lämnat årliga skrivelser, med undantag för 2016, avseende Försäkringskassans administrativa effektivitet. Dessa skrivelser utgjorde från början avrapportering av ett tidigare regeringsuppdrag om att följa upp Försäkringskassans effektiviseringsarbete.[10] ISF avser att även framöver lämna rapporter

[8] ISF Rapport 2011:20.
[9] ISF Rapport 2016:3.
[10] Se Regleringsbrev för budgetåret 2011 avseende Inspektionen för socialförsäkringen (S2010/8272/SF).

avseende hur effektiviteten i socialförsäkringens administration utvecklats. Rapporterna kommer att lämnas senast i april för att kunna användas i regeringens budgetarbete.

Rapport planeras till andra kvartalet 2017.

Försäkringskassans effektivitet och produktivitet – en tillämpning av DEA-metoden

Som en del i ISF:s kontinuerliga arbete med att följa hur effektiviteten i socialförsäkringsadministrationen utvecklas undersöks i denna granskning effektivitet och produktivitet vid Försäkringskassans lokala försäkringscenter (LFC). Granskningen utförs med hjälp av data från och med år 2010 till och med år 2013, vilket gör det möjligt att studera hur produktiviteten har utvecklats över tid. Granskningen täcker in så många som möjligt av de förmåner som handläggs vid LFC, och utförs med DEA-metoden. DEA står för Data Envelopment Analysis och är en matematisk metod för att jämföra relativ effektivitet mellan olika enheter. Metoden är vanligt förekommande vid analys av offentlig verksamhet.

I granskningen studeras vilka faktorer, om några, som samvarierar med de beräknade effektivitetstalen för LFC, det vill säga möjliga förklaringar till eventuella skillnader i effektivitet.

Granskningen är egeninitierad. Rapport planeras till andra kvartalet 2017.

Försäkringskassans processföring

Försäkringskassans processföringsverksamhet har till uppgift att föra Försäkringskassans talan i förvaltningsdomstol. Det innebär dels att svara i mål där enskilda överklagar Försäkringskassans beslut till förvaltningsdomstol, dels att överklaga domar från förvaltningsrätt och kammarrätt som går Försäkringskassan emot. Processföringsverksamheten är organiserad i fyra processjuridiska enheter som är placerade i Stockholm, Sundsvall, Malmö och Göteborg. Enheterna ansvarar för processerna i förvaltningsrätt och kammarrätt inom sitt geografiska upptagningsområde.

I arbetet med ISF:s rapport *Socialförsäkringsmål i förvaltningsdomstolarna*[11] fann ISF indikationer på att Försäkringskassan överklagar en allt mindre andel av förvaltningsrätternas domar och att detta skulle kunna bero på förändrad styrning. Det framkom även exempel på situationer där Försäkringskassans processföring fungerar mindre bra. En annan fråga som väcktes är om de fyra processförarenheterna arbetar på samma sätt och gör enhetliga bedömningar. Detta är intressant inte minst mot bakgrund av att processförarenheterna arbetar med ärenden från olika förvaltningsrätter och att andelen ändrade beslut skiljer sig mycket mellan förvaltningsrätterna.

Syftet med projektet är att undersöka hur Försäkringskassan processar i förvaltningsdomstol och om det finns variationer mellan de olika processjuridiska enheterna.

Granskningen är egeninitierad. Rapport planeras till fjärde kvartalet 2017.

Informationsgivning vid gränsöverskridande situationer

När personer vistas utomlands eller planerar att studera, arbeta eller bosätta sig utanför Sveriges gränser är det viktigt att de har tillgång till tydlig information om hur tillgången till olika förmåner inom ramen för socialförsäkringen påverkas. Att gå miste om en förmån, eller ta emot en förmån som man inte har rätt till, kan få allvarliga konsekvenser för den enskilde. ISF har därför fått i uppdrag av regeringen att granska svenska myndigheters informationsgivning vad gäller tillämpningen av nationell lagstiftning och unionslagstiftning inom socialförsäkringsområdet i internationella situationer. Granskningen avser främst informationsgivning gentemot enskilda individer som behöver veta vad som händer med deras socialförsäkring om de, under kortare eller längre tid, vistas utomlands. I uppdraget ingår också att belysa de åtaganden som Sverige och svenska myndigheter har vad gäller att tillhandahålla tillräcklig och korrekt information samt att påvisa eventuella brister i dessa avseenden.

Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2017.

[11] ISF Rapport 2014:18.

Professionellt medarbetarskap

Sedan några år tillbaka har Försäkringskassan minskat detaljstyrningen i processerna samt minskat och decentraliserat detaljstyrningen av försäkringstillämpningen. Samtidigt betonas återigen vikten av processefterlevnad som ett medel för att åstadkomma enhetlig handläggning. Dessa förändringar är också viktiga utgångspunkter för Försäkringskassan när det gäller att öka handläggarnas professionella medarbetarskap. Eftersom dessa förändringar påverkar möjligheten att handlägga enhetligt och rättssäkert är det relevant att följa upp hur förändringarna kommer till uttryck i praktiken. ISF har därför beslutat att inleda en granskning av Försäkringskassans arbete med att öka det professionella medarbetarskapet. Granskningen är en fortsättning på rapporten *Försäkringskassans utvecklingsarbete – utveckling av stöd till handläggningsverksamheten*[12].

Syftet med granskningen är att följa upp den nya styrningen av processerna och av regeltillämpningen samt hur den förhåller sig till ambitionen om ett professionellt medarbetarskap. En första del handlar om att studera vilka konkreta förändringar som har genomförts i stödet till handläggningsverksamheten och motiven till dessa. Ett annat syfte är att kartlägga hur ambitionerna uttrycks i styrande dokument samt hur systemfaktorer som påverkar handläggarnas förutsättning såsom utbildning, handledning, tid för reflektion, tillgång till information och rekrytering har ändrats för att facilitera den nya inriktningen.

Granskningen är egeninitierad. Rapport planeras till andra kvartalet 2017.

Registervård och informationskvalitet

Konsekvenserna av bristande informationskvalitet i Försäkringskassans register över generell personinformation och försäkringstillhörighet är oklara och behöver belysas. Uppgifter i registren kan påverka rätten till ersättning för *alla* förmåner, inte bara de som administreras av Försäkringskassan utan även de som hanteras av Pensionsmyndigheten. Detta gör det särskilt relevant att studera dessa frågor. I takt med en ökad internationalisering och automatisering av förmåner blir det dessutom allt viktigare att informationskvaliteten

[12] ISF Rapport 2016:8.

är god. För att en automatisering av förmåner ska leda till riktiga beslut är det helt avgörande att grundläggande personuppgifter är korrekta.

Granskningen är en fortsättning på rapporten *Försäkringskassans utvecklingsarbete – utveckling av stöd till handläggningsverksamheten*[13]. Där konstaterade ISF att utvecklingsbehov i Försäkringskassans handläggningsverksamhet har låg prioritet, både när det gäller it-stöd och stöd i rättstillämpning. Det resulterar i betydande manuell registervård.

Granskningen är egeninitierad. Rapport planeras till andra kvartalet.

3.2 Planerade granskningar

Kontroller vid gränsöverskridande situationer

ISF har fått i uppdrag av regeringen att granska Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens arbete med dels kontroller som syftar till att motverka felaktiga utbetalningar, dels efterkontroller vad gäller ärenden som rör gränsöverskridande situationer, exempelvis avseende utbetalning av ålderspension och sjukersättning till kvinnor och män som är bosatta utomlands. I uppdraget ingår också att ISF ska lämna förslag till åtgärder om behov av detta identifieras.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 mars 2018.

Uppföljning av Försäkringskassans arbete med riktade kontroller

ISF har fått i uppdrag av regeringen att kartlägga och analysera Försäkringskassans arbete med profilering som urvalsmetod för riktade kontroller vad avser effektivitet, träffsäkerhet och rättssäkerhet i metoden.

I ett andra steg ska ISF undersöka vilka kontroller som genomförs i ärenden som har valts ut genom profilering och vad resultatet av dessa kontroller är. ISF ska samråda med Socialdepartementet avseende den närmare inriktningen på uppdragets andra del.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 mars 2018.

[13] ISF Rapport 2016:8.

Uppföljning av Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens kvalitetsutvecklingsmodell

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har utvecklat och infört en ny modell för att följa upp och utveckla kvaliteten i handläggningen. ISF har fått i uppdrag av regeringen att analysera respektive myndighets kvalitetsutvecklingsmodell för att se om de på ett ändamålsenligt sätt visar kvaliteten i handläggningen. Av redovisningen ska även framgå för- och nackdelar med det nya sättet att följa och utveckla kvaliteten.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 januari 2018.

4 Förmåner till barn och familjer

Förmåner till barn och familjer omfattar huvudsakligen graviditetspenning, föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning, barnbidrag, underhållsstöd, adoptionsbidrag, vårdbidrag och bostadsbidrag.

4.1 Pågående granskningar

Påverkas föräldrars ställning på arbetsmarknaden av förändringar i föräldrapenningens grundnivå?

Under perioden 2002–2013 genomfördes relativt stora höjningar av föräldrapenningens grundnivå. Dessförinnan hade ersättningen legat på 60 kronor per dag sedan 1987. Föräldrapenning på grundnivå är den ersättning föräldrar får om de inte har arbetat i minst åtta månader innan barnet föds eller inte har tillräckligt hög inkomst för att få föräldrapenning baserat på sin sjukpenninggrundande inkomst.

Skillnaden i ersättning mellan föräldrapenning på grund- och sjukpenningnivå skapar incitament att arbeta innan man skaffar barn. Höjningarna av grundnivån minskade denna skillnad och kan därför ha haft effekter på både barnafödande och arbetsmarknadsdeltagande i vissa grupper.

Syftet med granskningen är att undersöka om den höjda grundnivån påverkat barnafödandet och arbetsmarknadsdeltagandet bland dem som inte kvalificerar sig för föräldrapenning på sjukpenningnivå. Resultaten från granskningen kan bli ett viktigt underlag till utformningen av en framtida föräldraförsäkring.

Granskningen är egeninitierad. Rapport planeras till fjärde kvartalet 2017.

Föräldrapenninguttag före och efter separation

Föräldraförsäkringen är individuellt utformad och ger mammor och pappor tillgång till lika många dagar med föräldrapenning. Men i de allra flesta fall tar mamman fler dagar än pappan, som då överför dagar till mamman. Det är troligt att föräldrar kommer överens om vad som är den bästa fördelningen av dagar inom familjen och det är känt från tidigare studier att både mammor och pappor menar att ekonomi, pappans arbetssituation och mammans önskan att vara hemma påverkar beslutet.

Syftet med studien är att undersöka hur fördelningen av föräldrapenningdagar förändras när föräldrar separerar. Det är troligt att diskussionen eller förhandlingen om föräldrapenningdagar ser annorlunda ut efter en separation. Det är mycket möjligt att den individuella aspekten av försäkringen då blir viktigare och att föräldrar blir mindre villig att föra över dagar till den andra föräldern efter en separation. Det är å andra sidan fortfarande vanligare att mammor tar huvudansvar för barn efter en separation och då är det möjligt att föräldrar kommer överens om att mamman också bör få en större andel av dagarna. Studien syftar också till att undersöka hur fördelningen av föräldrapenningdagar mellan separerade föräldrar har förändrats över tid, inte minst mot bakgrund av att antalet barn som bor växelvis hos sina föräldrar ökar.

Granskningen är egeninitierad. Rapport planeras till andra kvartalet 2017.

4.2 Planerade granskningar

Underhållsstöd i utlandsärenden

Underhållsstöd är en förmån som Försäkringskassan kan betala ut om ett barn som bor hos en av föräldrarna inte får underhållsbidrag från den andra föräldern. Den förälder som inte bor med barnet blir då skyldig att betala hela eller delar av underhållsstödet till Försäkringskassan. Om den bidragsskyldiga föräldern bor i ett annat land kan Försäkringskassan inte på samma sätt driva in utbetalt underhållsstöd. Det krävs i stället att ett underhållsbidrag fastställs, vilket kan ske enligt svensk eller utländsk rätt. När ett underhållsbidrag har fastställts kan Försäkringskassan, med stöd av internationella regler om

indrivning av underhållsbidrag, driva in underhållsbidraget från föräldern i det andra landet.

Försäkringskassan måste i internationella ärenden, förutom nationella regler om underhållsstöd, även tillämpa internationella förordningar och konventioner. Hanteringen är också mer komplex eftersom den kräver kännedom om och kontakt med utländska myndigheter.

Syftet med denna granskning är att kartlägga och studera Försäkringskassans hantering av indrivning av underhållsbidrag när den bidragsskyldiga föräldern bor i ett annat land. I granskningen ingår även att undersöka i vilken utsträckning Försäkringskassan har möjlighet att driva in fordringar i internationella underhållsstödsärenden, och att studera vilka svårigheter som kan uppstå i samband med indrivning utomlands.

Granskningen är egeninitierad. Rapport planeras till 2018.

Uppföljning av 2016 års reform om underhållsbidrag och underhållsskyldighet

Enligt Försäkringskassans instruktion ska myndigheten bistå särlevande föräldrar med hjälp och stöd för att dels beräkna underhållsbidrag och dels utforma avtal om sådant bidrag i det enskilda fallet. Under 2016 har lagändringar trätt i kraft som syftar till att föräldrar i en större utsträckning ska reglera underhåll till barn utanför underhållsstödet.

ISF fått i uppdrag av regeringen att kartlägga och granska de åtgärder som Försäkringskassan har genomfört för att ge information och stöd till föräldrar i frågor om underhållsbidrag och underhållsskyldighet för barn. ISF ska också granska omfattningen av de genomförda åtgärderna samt analysera betydelsen av dessa när det gäller arbetet att öka kunskapen bland föräldrar om försörjningsansvar och underhåll. Vidare ska ISF beskriva hur den nya lagstiftningen avseende underhållsstöd från 2016 tillämpas och vilka konsekvenser denna fört med sig för såväl Försäkringskassans administration som berörda föräldrar och barn. Härutöver ska ISF lämna förslag till åtgärder om behov av detta identifieras.

Uppdraget ska redovisas senast den 3 december 2018.

Försäkringskassans handläggning av familjeförmåner inom EU

ISF har fått i uppdrag av regeringen att kartlägga och analysera Försäkringskassans kvalitet i handläggning och utbetalningar av förmåner till barnfamiljer och föräldrar enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

ISF ska granska handläggningen med avseende på effektivitet, likformighet och rättssäkerhet. Granskningen ska göras dels i förhållande till enskilda försäkrade, dels i förhållande till andra medlemsstaters behöriga institutioner. I de fall svenska förmåner exporteras ska ISF särskilt undersöka kvaliteten i beslutsunderlagen.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 februari 2018.

Pappors föräldrapenning – en utvärdering av "dubbeldagarna"

Den 1 januari 2012 infördes en möjlighet till samtida uttag av föräldrapenning, så kallade dubbeldagar, där båda föräldrarna gavs möjlighet att ta ut föräldrapenning för samma barn och samma dag i totalt 30 dagar under barnets första år. Tidigare studier och granskningar som genomförts av bland annat ISF och Försäkringskassan visar att pappors uttag av antal dagar ökat över tid men att papporna vanligtvis börjar använda sin föräldrapenning efter barnets första levnadsår.

Syftet med denna granskning är att undersöka om dubbeldagarna bidragit till att pappor har ändrat sitt uttagsmönster under barnets första år. Inom ramen för granskningen ska ISF också undersöka om det förekommer någon variation mellan olika socioekonomiska grupper.

Granskningen är egeninitierad. Rapport planeras till 2018.

5 Förmåner till personer med funktionsnedsättning

Förmåner till personer med funktionsnedsättning omfattar handikappersättning, assistansersättning och bilstöd.

5.1 Pågående granskningar

Uppföljning av nya regler för personlig assistans och assistansersättning

ISF har fått i uppdrag av regeringen att följa upp och analysera effekterna av de ändringar i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade samt i socialförsäkringsbalken som trädde i kraft den 1 juli 2013. I uppdraget ingår också att följa upp de åtgärder som Försäkringskassan vidtagit för att utveckla styrning och organisation i syfte att effektivisera handläggningen och kontrollen av ärenden inom assistansersättningen. ISF ska även följa Försäkringskassans arbete med att utveckla ett ändamålsenligt it-stöd för handläggning och kontroll av ärenden om assistansersättning.

ISF lämnade en delredovisning i september 2015 (bilaga 1 i *Assistansersättningen – Brister i lagstiftning och tillämpning*[14]).

Uppdraget ska redovisas slutligt senast den 15 december 2017.

[14] ISF Rapport 2015:9.

5.2 Planerade granskningar

Analys av assistansmarkanden

ISF har fått i uppdrag av regeringen att genomföra en kartläggning och analys av marknaden för anordnare med tillstånd att bedriva personlig assistans. ISF ska bland annat kartlägga och analysera marknadens aktörer, deras lönsamhet, spridningen i lönsamhet samt brister i marknads- och konkurrensförhållande. ISF ska också beskriva och analysera den utveckling som skett i förhållande till uppgifter som redovisas i rapporten *Assistansmarknaden – En analys av timschablonen*[15].

Uppdraget ska rapporteras senast den 15 december 2017.

[15] ISF Rapport 2012:2.

6 Tandvårdsförmåner

Tandvårdsförmåner omfattar allmänt tandvårdsstöd, särskilt tandvårdsbidrag och högkostnadsskydd som ingår i det statliga tandvårdsstödet.

6.1 Pågående granskningar

Tandvård för unga vuxna

Nästan all tandvård är avgiftsfri till och med det år den försäkrade fyller 19 år. Det gäller både hos privata tandläkare och hos folktandvården. Regeringen har i budgetpropositionen för 2016 aviserat att åldersgränserna för den avgiftsfria tandvården ska utökas successivt, i ett första skede till och med det år den unga fyller 21 år. Från och med 2018 ska gränsen höjas ytterligare, till 23 år. Det huvudsakliga skälet till att höja åldersgränserna av den avgiftsfria tandvården är att ytterligare förbättra tandhälsan.

Syftet med granskningen är att studera om en förlängd period med avgiftsfri tandvård till unga har någon effekt på tandhälsan och benägenheten att, på kort sikt, uppsöka tandvård. En ytterligare fråga som ska besvaras är om de socioekonomiska skillnaderna mellan individer som får tandvård minskar till följd av reformen.

Granskningen är egeninitierad. Rapport planeras till 2018.

7 Ohälsorelaterade förmåner

Ohälsorelaterade förmåner omfattar huvudsakligen sjukpenning, rehabiliteringsersättning, sjukersättning, aktivitetsersättning, arbetsskadeersättning, smittbärarersättning, närståendepenning och bostadstillägg vid sjukersättning eller aktivitetsersättning.

7.1 Pågående granskningar

Vad betyder handläggarskapet för sjukförsäkringen?

Handläggaren har en nyckelposition i sjukskrivningsprocessen i egenskap av att vara den som både bedömer individens rätt till ersättning och behov av rehabilitering och samordning. Handläggarens roll är kontrollerande och stödjande på samma gång. Det är i mötet mellan handläggare och individ som de politiska målsättningarna omsätts i verkligheten. För att kunna tolka utfallet av den förda politiken på sjukförsäkringsområdet är det viktigt att förstå handläggningens betydelse. I granskningen ska studeras hur handläggarskapet används i arbete med de sjukskrivna och hur handläggarna upplever att en förändring av ramverket kring handläggarskapet påverkar handläggningen.

Granskningen är egeninitierad. Rapport planeras till andra kvartalet 2017.

Samspelet mellan den offentliga sjukförsäkringen och den kollektivavtalade sjukförsäkringen

Utöver den offentliga sjukförsäkringen har nio av tio anställda ett kompletterande försäkringsskydd genom kollektivavtal. Betydelsen av sådana försäkringar har ökat över tid. En konsekvens av denna utveckling är att enskilda individer får svårare att överblicka sitt försäkringsskydd, eftersom det totala trygghetssystemet blivit mer svåröverskådligt. Tidigare utredningar har visat att många inte får den ersättning som de är berättigade till från de kollektivavtalade sjukförsäkringarna på grund av att de inte känner till att de har en kompletterande försäkring och därför inte ansöker om ersättning. Detta kompletterande system ställer större krav på kunskap och aktivitet, vilket är problematiskt och kan tänkas leda till att vissa grupper i samhället i lägre utsträckning än andra får del av det försäkringsskydd de har rätt till. Syftet med studien är att undersöka vilka grupper som inte får del av den avtalssjukförsäkring som de är berättigade till och eventuella konsekvenser av detta.

Granskningen är egeninitierad. Rapport planeras till fjärde kvartalet 2017.

Aktivitetsersättning

ISF har fått i uppdrag av regeringen att följa upp vad som händer med de försäkrade då aktivitetsersättning upphör när de fyller 30 år; om de beviljas fortsatt ersättning från sjukförsäkringen, börjar förvärvsarbeta etcetera. ISF ska även granska hur prövningarna ser ut för de personer som har haft aktivitetsersättning och som beviljas sjukersättning när de fyller 30 år. Resultaten ska redovisas per kön samt uppdelat på diagnoser.

En delredovisning lämnades den 31 oktober 2016. Uppdraget ska redovisas slutligt senast den 3 april 2017.

Förändringar i hälsoläget för kvinnor och män i åldrarna 60–80 år – en framtidsspaning

Den ökade medellivslängden medför att människor kommer att behöva arbeta efter 65 års ålder för att pensionen även framöver ska motsvara samma andel av arbetsinkomsten som i dag. Eftersom den ökade livslängden delvis är ett resultat av minskad sjuklighet är det

rimligt att anta att fler år med arbetsförmåga lagts till livet. Det är dock många faktorer som påverkar möjligheterna (och viljan) att arbeta respektive att gå i pension.

Det övergripande syftet med studien är att undersöka i vilken mån pensionsåldern skulle kunna förskjutas uppåt i åldrarna om hänsyn endast tas till hur en god hälsa har förskjutits uppåt i åldrarna.

Granskningen är egeninitierad. Rapport planeras till fjärde kvartalet 2017.

Kvaliteten i bedömningarna vid 90 och 180 dagar i rehabiliteringskedjan

ISF ska granska de bedömningar som görs av Försäkringskassan vid 90 och 180 dagar i rehabiliteringskedjan för personer som får sjukpenning.

Granskningen är en uppföljning av en tidigare rapport, *Bedömning av arbetsförmåga vid de fasta tidsgränserna*[16]. I den rapporten konstaterade ISF att Försäkringskassans bedömningar vid 90 och 180 dagar i rehabiliteringskedjan var sena och i vissa fall inte underbyggda. Kontakterna med Arbetsförmedlingen och arbetsgivare var bristfälliga, planerna för återgång i arbete otillräckliga och dokumentationen bristfällig. Det framkom också att de registrerade bedömningarna inte alltid kunde hittas i det aktuella ärendet. Rapporten pekade alltså på att det fanns utvecklingsområden för Försäkringskassan avseende kvaliteten inom ramen för bedömningen av arbetsförmågan vid de fasta tidsgränserna.

Granskningen är egeninitierad. Rapport planeras till andra kvartalet 2017.

[16] ISF Rapport 2011:5.

7.2 Planerade granskningar

Utvärdering av samordningsförbundens verksamhet

ISF har fått i uppdrag av regeringen att ta fram en plan för utvärdering av samordningsförbundens organisering och verksamhet. Planeringen och genomförandet av utvärderingen ska ske i samråd med Socialdepartementet, Arbetsmarknadsdepartementet och Nationella rådet för finansiell samordning.

Planen för genomförande av uppdraget ska redovisas senast den 28 april 2017. När planen är framtagen beslutar regeringen om tidpunkt för slutredovisning av uppdraget.

Utvärdering av steglös avräkning vid sjukersättning

ISF har fått i uppdrag av regeringen att utvärdera steglös avräkning för vissa försäkrade kvinnor och män som uppbär sjukersättning.

En plan för genomförande av uppdraget ska utarbetas i samråd med Socialdepartementet och redovisas senast den 1 juni 2017. När planen är framtagen beslutar regeringen om tidpunkt för slutredovisningen.

Ökad kunskap om social problematik i samband med sjukskrivningar

ISF har fått i uppdrag av regeringen att öka kunskapen om social problematik i samband med sjukskrivningar. Bakgrunden till uppdraget är att regeringen i sitt *Åtgärdsprogram för ökad hälsa och minskad sjukfrånvaro* har konstaterat att kunskapen om mekanismerna bakom den stigande sjukfrånvaron behöver öka. I dagsläget finns ett fåtal studier som indikerat att bakomliggande social problematik är en möjlig orsak till nedsatt arbetsförmåga och sjukskrivning.

Uppdraget består av två delar. I den första delen av uppdraget ska ISF kartlägga och analysera Försäkringskassans arbete med att i myndighetens handläggning av sjukskrivningsärenden identifiera social problematik. I den andra delen av uppdraget ska ISF analysera förekomsten av social problematik som orsak till nedsatt arbetsförmåga och sjukskrivning.

Den första delen av uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2017. Den andra delen av uppdraget ska redovisas senast den 3 maj 2018.

Läkares sjukskrivning av kvinnor och män med hjärtsjukdom

I en tidigare rapport, *Läkares sjukskrivning av kvinnor och män*[17] konstaterade ISF att män generellt sett blir sjukskrivna längre än kvinnor i det första läkarintyget. I studien framkom att läkare sjukskriver män i genomsnitt 2,8 dagar längre än kvinnor i det första läkarintyget när hänsyn tagits till skillnader i en lång rad förklaringsvariabler, däribland diagnos.

Det övergripande syftet med granskningen är att öka kunskapen om bakomliggande faktorer som kan bidra till skillnader i sjukfrånvaro mellan kvinnor och män. Vidare ska granskningen undersöka om det finns belägg för att det förekommer medicinskt omotiverade skillnader i sjukskrivningstid i läkarintyg vad gäller kvinnor och män med hjärtsjukdom.

Granskningen är egeninitierad. Rapport planeras till andra kvartalet 2018.

[17] ISF Rapport 2016:13.

8 Pensioner och pensionsrelaterade förmåner

Området omfattar huvudsakligen inkomstgrundad ålderspension, garantipension, äldreförsörjningsstöd, efterlevandeförmåner och bostadstillägg till pensionärer.

8.1 Pågående granskningar

Effekter av uttag av tidsbegränsade tjänstepensioner

ISF har sedan tidigare fått i uppdrag av regeringen att utreda hur de tidsbegränsade uttagen av tjänstepensioner används samt utvärdera effekterna av tidsbegränsade uttag. En delredovisning har lämnats under 2016.

Granskningen har visat att det finns behov av ytterligare analyser. ISF har därför i uppdrag att fördjupa granskningen vad gäller utfall och bedömda framtida effekter. Utgångspunkt i analyserna är uppgifter om tjänstepensioner från tjänstepensionsbolag och andra aktörer. Slutredovisningen ska innehålla en analys av de långsiktiga effekterna av de tidsbegränsade uttagen för dels statens budget, dels andelen personer med låg ekonomisk standard. En särskild analys ska göras som belyser skillnader i uttag mellan kvinnor och män och hur uttagen påverkar skillnaderna i pension mellan kvinnor och män.

Planeringen av det fortsatta granskningsarbetet ska ske i samråd med Socialdepartementet. Uppdraget ska delredovisas den 1 februari 2017. Därefter avgörs om ytterligare delredovisningar ska göras. Uppdraget ska redovisas slutligt senast den 30 december 2019.

Skillnader och spridning i pensionsutfall för kvinnor och män

ISF har fått i uppdrag av regeringen att analysera pensionsutfall för den totala pensionen (allmän pension, tjänstepension och privat pension) både i dag och i framtiden. Samspelet mellan den allmänna pensionen och tjänstepensionen ska belysas för att ge en sammanhållen bild av kvinnors och mäns totala pension. Analyser av skillnader i pensionsutfall mellan olika grupper utifrån avtalsområde och inkomstnivå, avkastning på fonderade medel och förändringar över tid ska också göras. Redovisningen ska göras både för den totala pensionen och för inkomstpension, premiepension respektive tjänstepension var för sig.

Tjänstepensionen utgör en allt större del av den totala pensionen och därför ska ISF analysera täckningsgraden i dag samt utvärdera konsekvenserna av om täckningsgraden skulle ändras i framtiden.

En delredovisning avseende spridningen i premiepension har lämnats i november 2016. Uppdraget ska redovisas slutligt senast den 1 juni 2017.

Barnpension och efterlevandestöd

Efterlevandestöd är ett grundskydd som betalas ut till barn vars ena eller båda föräldrar har avlidit. Barnpension kan betalas ut till barnet om den avlidna föräldern har intjänade pensionsrätter i det svenska pensionssystemet. Varje år betalas barnpension och efterlevandestöd ut till ungefär 30 000 barn och utgifterna för förmånerna uppgick sammantaget till drygt 900 miljoner kronor år 2015.

Det finns behov av att analysera hur barnpension och efterlevandestöd har utvecklats såväl över tid som i relation till varandra, eftersom förvaltningsmyndigheterna inte genomfört någon sådan analys på länge.[18]

Syftet med granskningen är att kartlägga och analysera socialförsäkringssystemets stöd till barn som förlorat den ena av eller båda föräldrarna. En central del är att analysera utvecklingen av stöden

[18] Se exempelvis Försäkringskassan Anser 2007:02.

över tid och i relation till varandra. Ett annat syfte är att undersöka om ersättningarna är ändamålsenliga och om det finns målkonflikter mellan de olika politikområden som utgör viktiga utgångspunkter för barnpension och efterlevandestöd.

Granskningen är egeninitierad. Rapport planeras till första kvartalet 2017.

9 Sammanställning

I tabellen nedan finns en sammanställning över samtliga granskningar inom olika förmånsområden indelade i kategorierna rättssäkerhet och effektivitet, där effektivitetsaspekten har delats upp i underkategorierna administrativ effektivitet och samhällseffekter. Eftersom en granskning kan innehålla både rättssäkerhets- och effektivitetsaspekter förekommer det att granskningar placeras in i flera kategorier.

	Rättssäkerhet	*Effektivitet*	
		Administrativ effektivitet	*Samhälls-effekter*
Övergripande granskningar			
Effektiviteten i social-försäkringsadministrationen		x	
Försäkringskassans effektivitet och produktivitet – en tillämpning av DEA-metoden		x	
Informationsgivning vid gränsöverskridande situationer	x	x	
Försäkringskassans processföring	x	x	
Professionellt medarbetarskap	x	x	
Registervård och informationskvalitet	x	x	
Kontroller vid gränsöverskridande situationer	x	x	

	Rättssäkerhet	*Effektivitet*	
		Administrativ effektivitet	*Samhälls-effekter*
Övergripande granskningar, forts.			
Uppföljning av Försäkringskassans arbete med riktade kontroller		x	
Uppföljning av Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens kvalitetsutvecklingsmodell	x	x	
Förmåner till barn och familjer			
Arbetsmarknadsanknytning och barnafödande bland föräldrar som får föräldra-penning på grundnivå			x
Föräldrapenninguttag före och efter separation			x
Underhållsstöd i utlandsärenden	x	x	
Uppföljning av 2016 års reform om underhållsbidrag och underhållsskyldighet			x
Försäkringskassans handläggning av familje-förmåner inom EU	x	x	
Pappor föräldraledighet – en utvärdering av ”dubbeldagarna”			x
Förmåner till personer med funktionsnedsättning			
Uppföljning av nya regler för personlig assistans och assistansersättning	x	x	
Analys av assistansmarknaden		x	x
Tandvårdsförmåner			
Tandvård för unga vuxna			x

	Rättssäkerhet	*Effektivitet*	
		Administrativ effektivitet	*Samhälls-effekter*
Ohälsorelaterade förmåner			
Vad betyder handläggarskapet för sjukförsäkringen?	x	x	
Samspelet mellan den offentliga sjukförsäkringen och den kollektivavtalade sjukförsäkringen			x
Aktivitetsersättning	x		x
Kvaliteten i bedömningarna vid 90 och 180 dagar i rehabiliteringskedjan	x		
Utvärdering av samordningsförbunden			x
Utvärdering av steglös avräkning vid sjukersättning			x
Ökad kunskap om social problematik i samband med sjukskrivningar			x
Förändringar i hälsoläget för kvinnor och män i åldrarna 60–80 år – en framtidsspaning			x
Läkares sjukskrivning av kvinnor och män med hjärt-sjukdom	x		x
Pensioner och pensionsrelaterade förmåner			
Skillnader och spridning i pensionsutfall för kvinnor och män			x
Effekter av uttag av tids-begränsade tjänstepensioner			x
Barnpension och efterlevande-stöd	x		x

INSPEKTIONEN FÖR
SOCIALFÖRSÄKRINGEN

adress Box 202, 101 24 Stockholm *besöksadress* Fleminggatan 7
telefon 08 58 00 15 00 *fax* 08 58 00 15 90 e-post registrator@inspsf.se *webb* www.inspsf.se

ISBN 978-91-88098-53-5